

Aurel, Timisoara og den rumænske revolution i 1989

Den 7. november er det 30 år siden Berlin-muren faldt, og efterfølgende faldt jerntæppet i de øvrige østeuropæiske lande. Rumænien var det eneste af østlandene, hvor det kom til blodige kampe, før indbyggerne fik deres frihed. Et besøg i rumænske Timisoara er et møde med landets fortid og levende historiefortælling om opgøret med en forhadet diktator, om en flugt fra det kommunistiske styre - og om en McDonalds med skudhuller i facaden

TEKST OG FOTO: HENRIK KØHLER
redaktion@midtjyllandssavis.dk

4. JULI 1985 Sommernatten er relativ lun i det sydvestlige Rumænien den 4. juli 1985. Klokken er omkring halvt.

Aurel, en 18 årig knægt og hans to lidt ældre kammerater er på flugt fra det kommunistiske Rumænien, der bliver regeret eneveldigt af diktatoren Nicolae Ceausescu.

Flugten har været forberedt gennem længere tid, men nu er det alvor. De tre unge mænd har ventet længe på en anledning til at sondere grænseområdet til Serbien nogenlunde ubemærket. De er inviteret til bryllup i en landsby i nærheden og har således et alibi for udflugten i området, når de bliver spurgt af myndigheds-personer eller af nysgerrige i det hele taget.

På gåturene har de tre dannet sig et overblik over grænseområdet, hvor floden Timis her bærer navnet »Døde Timis« for den er smal og næsten stillestående. Fra 13 - 14-års alderen har Aurel drømt om at flygte fra sit fædreland, hvor han føler sig begrænset og overvåget. Som den kåde teenager han er, har han talt over sig, og det er blevet bemærket.

Da han får en kæreste, hvis far er medlem af den berygtede statslige sikkerhedstjeneste Securitate, bliver situationen kritisk. Som 18-årig forventes man at aftjene værnepligten i det rumænske militær i et år og ni måneder. Udsigten til dette giver ham bogstaveligt talt åndenød.

De unge mænd er ankommet til landsbyen flere dage forinden og har været sent i byen og drikke øl et par gange. Denne nat har de også fået lidt til halsen for at dulme de værste nerver. De sniger sig gennem landskabet, for ikke

at blive opdaget af grænsevagterne. Aurel tager sine hvide sportssko af og gemmer dem under trojen. Vagterne er ikke ubetinget skydegale, som eksempelvis DDR-vagterne i Berlin er, da de er usikre på om modparten er bevåbnet. Men det gør det ikke mindre nervepirrende.

Området består af landbrugsland med næsten ingen bebyggelse. De tre ankommer omsider til floden og begynder at svømme over det 10 meter brede vandløb. Ved vandløbet er bevoksningen relativ tæt og yder god dækning. Nu gælder det om at holde retningen i den sorte nat. På den modsatte bred går de i gang med at klippe hul i trædhæget med en trådsaks. De medbringer ingen bagage overhovedet. Aurel har omkring 1000 kr i konanter i lommen, ellers intet!

DA DE ALLE er kommet gennem hegnet, vander de gennemblødet og par kilometer til den nærmeste landsby. De serbiske grænsevagter bekymrer sig ikke specielt om rumænske grænseoverløbere, så risikoniveauet er mindre nu.

Fra landsbyen tager de toget til Beograd tidligt om morgenen. Serbiske Beograd er i den periode hovedstad i Jugoslavien. Herfra sender Aurel et postkort til sine intetanende forældre i Timisoara om, at han er flygtet og i god behold. Han efterlader desuden en søster i Rumænien.

Flugten fortsætter op gennem Europa, til Danmark og ender i Sverige. Her opholder han sig i syv måneder, men på grund af en indbyrdes aftale mellem de skandinaviske lande,

bliver han sendt tilbage til Danmark hvor han opnår flygtningestatus.

De følgende år, har han næsten ingen kontakt til familie og venner i Rumænien. Telefonsamtaler bliver aflyttet og breve bliver åbnet og censureret. Han bliver, in absentia, dømt til et år og otte måneders fængsel. Den relativt milde dom skyldes til dels hans unge alder, dels at faderen er en velrenommeret læge i Timisoara med gode forbindelser. Aurel slår sig ned i København, hvor han tilbringer de næste 10 år. Derefter rejser han hjem til Rumænien igen og slår sig ned i fodestaden Timisoara. Han vender aldrig tilbage til Danmark igen.

6. SEPTEMBER 2019 kl. 01:30 i Timisoara lufthavn, godt 34 år senere, bliver min 12-årige søn Marius og jeg mødt af en smilende 53-årig Aurel med et papskilt i hånden.

Han er tilfældigvis ejer af den lejlighed, som vi skal bo i de næste syv dage og har tilbudt at hente os i lufthavnen midt om natten. Han undskylder, at hans danske er lidt rustent, men vi er imponerede i betragtning af, at det ikke har været i brug i 25 år. Vi er de første danskere, der skal bo i lejligheden.

- Jeg har kun gode minder fra mine år i Danmark, siger han.

Af og til mangler han et ord, men så hjælper jeg ham videre. Det føles en anelse specielt at sidde med en dansktalende rumæner midt om natten som indledning på vores far/søn udflugt. Lejligheden, der har tilhørt en general fra kommunist-tiden, er luksuriøs, nyistandsat med højt til loftet og med en skøn overdækket altan med udsigt til træer i 2. sals højde og blot

to minutters gang fra den gamle bydel. 104 kvm som vi egentlig ikke har brug for.

Jeg faldt imidlertid for, at en anden gæst havde nævnt, at de var blevet lukket ind af værten midt om natten. Det huede mig ikke med kode-fumlari eller telefonopringer alene med et 12-årigt barn kl. 02 i en rumænsk storby.

NOGLE DAGE SENERE bliver vi afhentet på vores adresse af Anca Corescu, en 34-årig rumænsk kvinde, der arbejder på byens rådhus. Kontakten er etableret af formanden for dansk-rumænsk forening, Alisa Krogh i Ålborg.

Jeg spørger lidt naivt Anca, om hun kan huske noget fra revolutionen den 17. december 1989 og de følgende dage.

Hun fortæller, at hun var knapt fire år gammel, da det skete, og det eneste, hun kan huske fra den tid, er, at hun fik at vide, at hun ikke måtte stå foran vinduerne i lejligheden samt en situation, hvor hun skulle ligge under spisebordet med et tæppe over sig. Kuglerne fløj i alle retninger, og det var højrisikabelt at begive sig ud på gaden, hvis man boede i centrum.

Anca fortæller om en demonstration, hvor en panisk folkemængde søger tilflugt i den ortodokse katedral for enden af den plads, hvor vi sidder. Her har man imidlertid låst døren indefra, så adskillige blev dræbt af soldaterne på trapperne foran indgangen til kirken.

Hun fortæller, at på bygningen, hvor McDonalds befinder sig i stueetagen, har man pålagt ejerne, at de ikke må fjerne de mange mærker efter skudhuller. Den ligger skråt over for

○ **Marius og Aurel foran indgangen til en lejlighed som han udlejer. Aurel var yderst taknemlig for den hjælp han havde fået i Danmark - det kom os til gode.**

○ **Marius 12 år flankeret af to ungdomsbilleder af Ceausescu på Revolutionsmuseet.**

hvor vi sidder, så vi er lige ovre og tjekke det ud, efter at vi har taget afsked med Anca og hendes mand.

På turistbureauet har man stukket os en simpel seddel med reklame for Communist Consumers Museum. »Dear comrades, visit our past!«, står der. Museet skulle have åbnet til kl. 23. Det må efterforskes. Stedet ligger nogle hundrede meter uden for den gamle bykerne. Vi passerer Bega-kanalen og står og venter ved en fodgængerovergang sammen med en tynd ældre mand. Han er på vej samme sted hen som os, hedder Max og kommer fra

○ **Communist Consumers Museum ligger i et boligkvarter. Museet er overfyldt og rodet, men det er en sjov idé og baren og gårdhaven er superhyggelig.**

Sydney. De følgende 45 minutter går med at finde museet, som ingen tilsyneladende aner hvor ligger, selv ikke naboen.

DE SKYLDES MULIGVIS, at stedet i virkeligheden er en supersej bar. Parret, som ejer stedet, har også afsat et lille lokale til teater. Den kvindelige ejer viser os ned i kælderen til tre overfyldte rum. Det ligner mest en genbrugsbutik med ting fra 70'erne og 80'erne. Meget god ide, men de skulle have fordelt effekterne

over 10 rum i stedet for tre og have sorteret med hård hånd. Entreen er til gengæld gratis og baren er en lille juvel i et ellers anonymt beboelseskvarter. Over et par skønne mikroøl hører vi om Max' rejseaktiviteter.

Han er misundelig på os europæere, der kan besøge et kæmpe udvalg af forskellige lande fordelt over året, modsat ham der må tage en ordentlig stribe lande, når han endelig er kommet afsted fra Down Under. Revolutionsmuseet derimod, ligger blot 2-300 meter fra vores lejlighed. Bygningen er relativ lille og overskuelig, set udefra. Interiøret forekommer yderst

○ **Sejrspladsen, Plata Victoriei i Timisoara.** McDonalds har adresse i stueetagen i bygningen midt i billedet. Her er man af myndighederne, blevet pålagt ikke at fjerne de talrige skudhuller i facaden, der stammer fra revolutionsdage i december 1989. Bager til højre den ortodokse katedral.

rustikt, - afskallet maling og et forhistorisk stålbord hvorfra entreen opkræves. Vi placeres i en lille foredragssal hvor vi skal se en engelsk tekstet film om de historiske revolutionsdage i slutningen af december 1989. Er det for stærkt for min 12-årige søn? Det vil tiden vise. Præsten Lazlo Tokes har flere gange udtalt sig kritisk om styret og bliver under stort postyr fjernet fra sit hjem af Securitate-agenter, selv om han beskyttes af mange af sine sogne-børn. Han placeres i en lille flække langt fra storbyen Timisoara, men skaden er sket.

Nyheden om situationen i de andre østlande er nået ud til den brede befolkning. I løbet af få dage er store protesterende folkemængder på gaden og omkring 100 civile bliver dræbt i skudvekslinger med hæren og Securitate (tallet er behæftet med usikkerhed).

DE DRÆBTE begravnes i hast i massegrave og den officielle forklaring lyder, at de er flygtet ud af landet.

Soldater henrettes for at nægte at skyde mod folket, men efter få dage observeres det, at militæret forholder sig passivt til protesterne. Den 21. december går Ceausescu med diverse embedsmænd fra partiet frem på balkonen i Bukarest foran 80.000 tilhørere for at gyde olie på vandene og tale folk til fornuft. Efter få minutter råbes der, helt uøret, i munden på ham fra folkemængden. »Ti-mi-soara«, »Ti-mi-soara« synges der cirka otte minutter inde i talen, som transmitteres direkte på tv. Man ser tydeligt rådvildheden i diktatorens øjne.

Filmen slutter med et klip fra skuerettergangen, der varer halvanden time, og man ser ligene af ægteparret Ceausescu, samt en person, der kontrollerer at de er afgået ved døden.

Så er vi klædt på til at se museet, skal jeg love for. Sort/hvide fotostater viser situationsbilleder med demonstrerende og med lig i gaderne i Timisoara. Rumænske flag hvor der er klippet et stort hul i midten, - der hvor symbolet for den socialistiske republik engang var. En særlig sektion er helliget billeder af revolutionerne i de øvrige østlande. Uden for museet er placeret en stump af Berlinmuren med graffiti. På sidsteden sidder vi på en bænk og venter på at Aurel skal køre os til lufthavnen. Bag os er opført et mindsted for den 23-årige Eroul Belici Radian, der blev dræbt den 17. december 1989. Der er adskillige buketter med friske blomster.

Min søn har oplevet en omgang levende historiefortælling om det delte Europa, der så rigeligt gør det ud for en uges fravær for undervisningen i 6. klasse. Det kan der kun være én mening om!

Artiklen er en del af to artikler om den uges besøg i Timisoara. I næste uge handler det mere generelt om Timisoara, som er europæisk kulturhovedstad i 2021.

